తేజస్వీ పునరాదద్యాత్సుహృల్లేఖ్యేన చేతసా.
రావణాంకపరిభ్రష్టాం దృష్టాం దుష్టేన చక్షుషా,
నహి త్వాం రావణో దృష్ట్వా దివ్యరూపాం మనోహరాం,
మర్షయేత చిరం సీతే స్వగృహే పరివర్తినీమ్.
నాస్తి మే త్వయ్యభిష్వంగో యథేష్టం గమ్యతా మితః
ఇతి ప్రవ్యాహృతం భద్రే మయైతత్కృతబుద్ధినా.
లక్ష్మణే భరతే వా త్వం కురు బుద్ధిం యథాసుఖమ్,
సుగ్రీవే వానరేంద్రే వా రాక్షసేంద్రే విభీషణే.
నివేశయ మనః సీతే త్వం యథాసుఖ మాత్మనః.

యుద్ధకాండ 118 సర్గ.

- యుద్ధంలో శత్రువు నయించి నిన్ను జయించాను. పౌరుషం చేయదగినదని ఏదో అది అయింది. నాకోపం అంతాన్ని పొందినాను. ఇతరులవల్ల కలిగిన [illegible] తుడిచివేయడమూ అవమానాన్ని శత్రువుని ఒక్కమారుగా నేను తీసివే[illegible] అయినది. నేడు నా పౌరుషం ప్రకటమయింది. నా శ్రమ ఫలించినది. నేడు ప్రతిజ్ఞ నెరవేర్చుకున్నవాడను అయినందున నా ఆత్మకు నేను ప్రభువునై ఉన్నాను. దగ్గర నేను లేని నిన్ను రాక్షసుడు తీసికొనిపోవడం తటస్థించింది; దేవుడివల్ల కలిగినదోషం మనుష్యుడనైన నావల్ల జయించడమయింది. ప్రాప్తించిన అవమానాన్ని తన తేజస్సుతో ఎవడు పోగొట్టలేడో, అల్పతేజస్కుడైన ఆ పురుషుని పురుషార్థం ఏమిటి? ప్రసిద్ధమైన వంశవృత్తాంతాన్ని, అంతటా వచ్చే అపవాదుని రక్షిస్తూన్న నావల్ల శత్రువుచేతులలో నుంచి నిన్ను జయించడము జరిగింది. సందేహించదగిన చారిత్రం గల నీవు నా యెదట నిలిచి ఉన్నావు. ఈ పదిదిక్కులా నాకు నీతో ప్రయోజనం లేదు. మంచి కులంలో పుట్టిన ఏ పురుషుడు పరగృహంలో ఉన్న స్త్రీని తిరిగి తీసుకుంటాడు? రావణుడి తొడవల్ల భ్రష్టవయి అతని దుర్మార్గపు కన్నుల చూపులకు గురిఅయిన నిన్ను తేజస్సుగల ఏ పురుషుడు తిరిగి తీసుకుంటాడు? గొప్ప కులాన్ని చెప్పుకుంటూ నిన్ను నేను తిరిగి ఎట్లా తీసుకుంటాను? నాకీర్తి నేను తిరిగి సంపాదించుకున్నాను. అందుకోసమే నిన్ను జయించడం జరిగింది. దివ్యరూపం కలిగి మనోహరురాలవై, ఇంటిలో ఉన్న నిన్ను చూసి రావణుడు చిరకాలం సహించి ఉండడు. నీమీద నాకు కోరిక లేదు, నిశ్చయమైన బుద్ధితో చెబుతున్నాను. నీవు ఇక్కడనుంచి నీయిష్టప్రకారం పో. లేదా లక్ష్మణ భరతులలో, సుగ్రీవ విభీషణులలో ఎవరివల్లను సుఖముంటే వారిపైన మనస్సు చేసికో

[illegible] సీత [illegible]

[illegible] జయించినానన్న ఒల్లమాలిన [illegible] తనకు "రావణాంక పరిభ్రష్టా" [illegible] పోతే పొమ్మనవచ్చును సరే కాని, లక్ష్మణ భరతులనో సుగ్రీవ విభీషణులనో, చూసుకొమ్మని [illegible] జానికి విలులేని నీచపు మాటలా! ఇటువంటి పురుషుణ్ణి ఆదర్శప్రాయమైన భర్తగా ఎంచు[illegible]...

'అశోకం' నుంచి

మ్చ్!

● మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రి ●

'ఊహుఁ... వద్దు—

నాకు... ఇష్టం లేదు.

ఊఁ... నేను ఒప్పుకోను—

—తనంత తా వలచివచ్చిన అతిలోకమోహినిని - ఊల[illegible] ఛాందసంగా నిరాకరించి - బలవంతాన తప్పించుకున్న - ఆ కలియుగప్రవరాఖ్యుడివంక .. ఆ [illegible] చాలా చులకనగా చూసి, ఎకసెక్కెపు [illegible] - ఏమి జరగనట్లు - జరిగినది మరచిపోయినట్లు - చెదరిన

పైటలంచులు కొనగోట సరిచేసుకుని - నిదానంగా, పూలబుట్ట అందుకుని ఇంటిమెట్లు ఎక్కి - తిరిగి చూడకుండా వెళ్లి పోయింది.

అతడు - కంగారు ఆపుకోలేక - తలఎత్తి చూడలేక - [illegible] నుంచి అడుగు కదపలేక - అలాగే నిలువబడి పోయినాడు.

... ...

చంద్రుడు, చాలా అందగాడు - కాని, ఆతని చక్కదనానికి ఆస లూరించడమే కాని, వేరే ప్రతిఫని యోగము కనబడకుండా ఉంది. ఎందరో అందాల రాసులు - చంద్రుడు, తమవైపు ఒకసారి చూసితే - చిరునవ్వు తెరలపొరలు విరజారనిస్తే - చాలునని - నిరీక్షిస్తున్నా - ఏమి చేయకుండా - ఎవరికి పలకరాకుండా - అలా అయిపోతున్నాడు.

చంద్రుడు చాలా [illegible] - ఆలోచనలు ఆచారాలు, అన్ని [illegible] - కోరికలు లేక కాదు - తాను [illegible] తెలియక కాదు, కాని,

'స్వభార్యాయాంచ యౌవనం' అనే వైదిక శ్లోక [illegible], ఆతని శృంగార లీలలకు అడ్డుపడినది - ఆపసిపిల్ల - భార్య - కాపురమునకు వచ్చేవరకు, 'అనాఘ్రాతం పుష్పం'కు ఆతడు పురుషరూపలక్ష్యముగా ఉండదలచుకున్నాడు-

ఎందరో - ఎన్నివిధాలో చెప్పారు - స్నేహితులందరూ రకరకాలుగా - హుషారిచ్చారు - బలవంత పెట్టారు - బలవంత పెట్టించారు - ప్రయోజనం?

... ...

ఆనాడు తనపు తొలిఅనుభవాన్ని భావించుకుంటూ, కంపిస్తూన్న చేతితో ముసలి ముత్తైదువ, గది తలుపులు దగ్గిరా లాగింది. ఒక్కక్షణం ఆగి... 'లోపల గడియవేసుకోండిరా' అని వెను దిరిగిచూసి అందరితో పాటు కలసి తానూ నవ్వింది-

పృథక్శయ్యకు అలవాటుపడ్డ - కాపురానికి ఇంకా వెళ్లని పడుచు పిల్లలు - ఆనాడు - ఏదో - చాలాచెలిమిగా ఒకరి సరసను ఒకరు ఒదిగారు.

గది తలుపు - గడియ - చప్పుడు కానీయకుండానే అదురుతో వేసినట్లు - చప్పుడైంది -

లైటు - స్విచ్చాఫ్ - అయింది -

కొంచెం సేపటికి - చాలా తొందరగానే - మళ్లా వెలిగింది -

తెల్లవార్లు - అలా వెలుగుతూనే ఉంది -

చీకటి విడకముందే - చంద్రుడు పడకగదిని విడిచి ఈవలకు వచ్చి..., వంచిన తల ఎత్తకుండా...గబగబ మెట్లు దిగి క్రిందకు వెళ్లిపోయినాడు -

కాఫీవేళకు - పెళ్లికొడుకు కోసం - ఇంట్లోవాళ్లు వెదికారు - కాని,,, కనిపించలేదు -

... ...

వెన్నెల ముదిరిన రాత్రి -

ఆ - 'శుభ్రజ్యోత్స్నా పులకితయామిని' ఆతని పులకితునిగా చేయలేక - సిగ్గుపడి - మధ్యమధ్య, మబ్బుతెరల మేలిముసుగు సవరించుకుంటూంది.

చంద్రుడు, దిగులుతో - కూర్చునిఉన్నాడు.

'ఏం- కొత్త పెళ్లికొడుకు...?

మరీ సిగ్గుపడ్డాడు- పలుకరించినా - మాటపెగలక లేక పోయినాడు -

ఈ అమ్మాయి - లక్ష్మి - ఆతని సరసకు - వచ్చి - కూర్చుంది -

'ఏం - మాట్లాడవేం -

... ...

'ఎందుకు - ఈలా వచ్చావు?

... ...

'ఈ వెన్నెలలో - అ... వంటరిగా వదలి - ఏలా రాగలిగావు?

'చెప్పవేం?

చంద్రుడు - ఇంతసేపటినుంచి - మాటాడాలని - జవాబు చెప్పాలని - ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు - కాని, ఏలాప్రారంభించాలో, - ఏమనాలో తెలియలేదు -

-ఏటుపు తెచ్చుకున్నాడు.

'లక్ష్మి!

ఆ అమ్మాయి, కనులతో సాభిప్రాయంగా, ఔనని సైగచేసి కొంచెం దగ్గరగా జరిగింది ..

'మరి......

'ఊఁ...

'ఆ - అమ్మాయి...

'ఎవరు—

'నా... భార్య-

లక్ష్మి - అర్థం కాని చూపుతో- ఆదుర్దాతో -

'ఏమి...

'నా - భార్యా—— ——

'ఊఁ - నీ భార్య - ఏమిటి? - చాలా చక్కనిదా - చదువుకున్నదా - చెప్పు - మాట్లాడవేం?

చంద్రుడు కంపించిపోయినాడు - గాద్గదికంతో - కనులనీరు తెచ్చుకుంటూ - పట్టరాని అసహాసంతో - అసహ్యంతో...

'నా భార్య...ఉహుఁ... ఆ... ఆ అమ్మాయి - ఆడపిల్ల కాదు.'

అని తల మారీ వంచుకున్నాడు.

లక్ష్మి ఒకనిమిషం ఊరుకుని - నవ్వేసింది.

'బలే...చంద్రం! - బలేవాడవు - ఆ అమ్మాయి ఆడపిల్ల కాదూ?...ఐతే నీవు ? -

'కాదు, లక్ష్మి - నవ్వవద్దు - నేనుచెప్పింది అర్థం కా లేదూ - ఆపిల్ల- చిన్నతనంలో - నాపెళ్లినాటికి ఆడదే- కాని, వయసు వచ్చినకొద్దీ - మగవాడుగా - మారి పోయింది -

'నిజం

'అవును - భయపడి మొదట ఎవరితోనూ చెప్ప లేదట - తరువాత వాళ్ల తలిదండ్రులకు చెప్పినా - వాళ్లు అర్థంగాక, బయటికి తెలియనీయ లేదు - ఇప్పుడు ఏమీ లాభం లేదనుకుంటాను -

'అంటే?

'స్త్రీ త్వంలో అయితే— వైద్యసహాయం [illegible] పడేది - ఇప్పుడు - మరి...

'నీవు చెప్పేది చాలావింతగా ఉంది అంతా- చంద్రం ఆలా మారిపోవడానికి వీలున్నదా?

'ఆహాఁ - ఈమాదిరిగా జరుగుతున్నట్లు పత్రికల్లో చదవడం లేదూ - మనదాకా వస్తేకాని...

లక్ష్మి ఆతని తల నిమురుతూ -

'చంద్రుడూ! నిన్నుచూస్తే - చాలా జాలిగా ఉంది - ఏంచెయ్యను' అని చాలా ఆపేక్షగా అన్నది -

చంద్రం ఆమె రెండుచేతులూ పట్టుకుని - తనదగ్గరకు లాక్కుంటూ -

'లక్ష్మీ - నిన్ను నేను...

[illegible]ంచుకుని - నవ్వుతూ [illegible]

[illegible]

ఆతడు తల ఊపాడు -

'నేను - నీకు - కావాలా?

... ...

'నేను - చాలా చక్కనిదాన[illegible]దా?

చంద్రుడు ఆప్యాయనంగా - ఆమె[illegible] [illegible]పోయినాడు.

కాని - లక్ష్మిముఖంలో ప్రేమ - ఆప్రసన్న భావం అటె మాయమై పోయినవి - నిశ్చల నయనాలతో -

'నేను - నిన్ను ప్రేమించడం - లేదే' అన్నది - రెప్ప వాల్చకుండా- ఆతనికి ముందు అడుగుపడ లేదు.

'నామీద - ప్రేమ లేదూ - నీకు

'ఉహుఁ

'మరి - అవాళ -

'అవాళా - ఏవాళ - బహుశా - అదా -

'ఇది - ఇవాళసంగతి -

'ఇక - ఎప్పటికి -

'ఏమో? - ఇప్పటికి -

'అయితే...

'- లేదు - గియితే లేదు - నాకు భయం వేస్తూంది బాబూ - నీ గాలి సోకితే - నేనుకూడా - మగవాణ్ని వుతానేమో నని...'

అని నవ్వుతూ, వెనుతిరిగి - తిరిగిచూసి నవ్వుతూ, ఇంట్లోకి పారిపోయింది

— వేళకు వికసించిక పోవడం చేత - వినియోగపడకుండా - తీవనే మిగిలిపోయిన మల్లెమొగ్గలు -

ఒంటరిగా - చందురుడు!

ప్రేమ

[illegible]

ప్రతి స్త్రీకి 'రొమాన్స' చాలా యిష్టం. కాని, నటి కోరే ప్రేమ స్వార్థరహితమైనది, అచంచలమైనది, మనోరథమును ప్రజ్వలింపచేసేది.

ప్రేమవల్ల నటికౌశలము నిగ్గులు తేరుతుంది. ప్రేమ [illegible]ములైన అభిమానములనూ, సున్నితములైన అనుభూతులనూ, [illegible]ప్రవృత్తులనూ పరిణతికి తెస్తుంది. దాని ప్రభావము ఓజస్వంతము; అందువల్ల ప్రతి నటికీ ప్రేమ అత్యవసరము.

జంతుసామాన్యమై, శారీరకప్రస్ఫుటత్వంతో, సాధారణ స్త్రీపురుషులలో ఉండే ప్రేమను పొందవలెననీ, ఆకర్షించవలెననీ, సన్నిహితత్వాన్ని ఆకాంక్షించవలెననీ ఉండే ప్రేమను కాదు, నే నెంచుతూఉంట. అందరు కళోపాసకుల కళాపరిణామానికి ప్రాణప్రదంగా గణించదగిన ప్రేమ, స్వార్థరహితమూ, రసభరితమూ అయి మైత్రీసహితమూ, అనుభవయుతమూ కావలె. మనలను ప్రేమించేవారిగణనకు, తగిన ఉత్తమ లక్ష్యాలను మనలో అభివృద్ధి చేసికోవడమే, ప్రేమకోసం జీవించడం అన్న దానికి అర్థం. నేను స్త్రీనై నందుకు ప్రేమించడం నాకు ప్రధానమే— కాని, ఆ ప్రేమ, నా కళాపరిపోషణమునకు దోహదము కాజాలదు. నీవు ఎవరినైనా ప్రేమించితే, నీవు అవ్యక్తసాధక బాధకాలలో సుఖదుఃఖాలలో ఐక్యమై, వ్యక్తిత్వాన్ని కోల్పోతావు. నీ సన్నిహితులునైతేం నిన్ను తమలో లీనం చేసుకుంటూ నీ పురోవృద్ధికి ప్రతిరోధులు కావచ్చును. నన్ను ప్రేమించినవారు నాకు ఉపకారులు కాలేదు— నాయందు ప్రేమ కలవారే నావృద్ధికి కారకులైనారు: ఇదే భేదము!

ప్రతినటి ప్రేమాన్వితయై ఉన్నట్లు భావించుకోవడం ముఖ్యం. లేకుంటే ఆమె సమగ్రశక్తితో జీవించలేదు. ఇంతకూ మనమూ శిశుప్రాయులము! [illegible] ఉన్నతికి రావలెనంటే, శక్తిమంతులమని మనకు నచ్చజెప్పేవారు ఉండవలె! మా డైరెక్టర్ [illegible] నూర్ ఫిల్ముకంపెనీఅధిపతి ద్వారకాదాస్ [illegible] దాస్ కలిగించిన ఉత్సాహం [illegible] తొలి నాటికష్టాలను గడచగలిగేదానను కాను. నా శక్తిసామర్థ్యాలను ఇతరులు సందేహించినప్పుడు, వారిద్దరూ నాకౌశలాన్ని పూర్తిగా విశ్వసించారు. నటీవృత్తి నేను గైకొన్న మొదటిరోజుల్లో ఉత్సాహజనకమైన వారి ఆదరం లేనిదే, వారి స్వార్థ మెరుగని అభిమానం లేనిదే, నేను, ఈనాటి ఉచ్చదశకు రాలేకపోయేదానను. ఖలీల్అహమద్‌తో వీరబాల [illegible] చేస్తూన్న రోజులు నాకు జ్ఞాపకం ఉన్నవి. అది నా మొదటి ఫిల్ము. భయంతో నేను చలించిపోతున్నాను—పనివాళ్లు సహితం ఏమనిపోతారో అని. కెమెరావాళ్లు బొమ్మ తీయడం ప్రారంభించారు - సీన్ అయిపోయింది - ఎట్లా అభినయించానో అని జంకుతో బిక్కపోయి చూస్తూన్నాను చుట్టూ ఉన్న జనాన్ని, వాళ్లు నా నటనాకౌశలాన్ని గూర్చి ఏమనుకుంటూన్నారో అని. అందరు ఒక్కుమ్మడి ఫైన్ అన్నారు. ఆ నిమిషం నాకు కలిగిన పారవశ్యవిభ్రమం ఈ జీవితంలో ఏనాడూ మరల పొందమూవదు.

... ...